

VERDENSHANDELENS KURVER

Af Professor, Dr. Julius Hirsch.¹⁾

I. Det principielle Spørgsmaal: Udenrigshandel eller »Autarki«.

Fra ældgammel Tid betragtede man Verdenshandelen, d. v. s. Handelen over Landegrænserne, som et usvigeligt Kulturbarometer. Skønt førende Aander og ledende Statsmænd snart var gunstigt, snart ugunstigt indstillet over for den internationale Handel, steg dog Udvekslingen mellem Landene stort set fra Aarhundrede til Aarhundrede, eftersom Kulturen steg.

Ganske vist dukker allerede tidligt Viljen op til at være sig selv nok, til *det* vi i Dag kalder *Autarki*, d. v. s. økonomisk Afholdsbevægelse. Fornylig læste jeg igen Morten Luthers Tordentale imod Fløjls- og Silkehandlerne, der fordærver Folket med Luksus og trækker Pengene ud af Landet²⁾. Men Tonerne fra den anden Fløj til Udenrigshandelens, Frihandelens Pris, lød ikke mindre lokkende: Handels-samkvem mellem Folkeslagene betyder meget forøget internationalt Udbytte af det menneskelige Arbejde. Naar hver fremstiller det, som han kan producere med forholdsvis mindste Forbrug af Arbejde og Kapital, opstaar en international Arbejdsdeling, der gør alle Parter rigere og endnu dygtigere. Denne Lære om Udvekslingen efter de »komparative Omkostninger« (Ricardo) blev senere kun modificeret med den relativt ringe Indskrænkning, der hedder »Opdragelsestold« for Industrier, der endnu ikke havde traadt deres Barnesko — blot var det mærkeligt, hvor gerne og hvor længe mange Industrier ønskede og endnu i Dag ønsker at blive opdragede.

Men ved den kapitalistiske Tidsalders Begyndelse stod Frihandelens Filosofi og Viljen til international Handel som uanfægtet Sejrherre og gav sig Udtryk i Kendsgerningerne.

¹⁾ Efter Radioforedraget 25. Juni 1937, fuldstændiggjort.

²⁾ An den christlichen Adel, deutscher Nation, von des christlichen Standes Besserung XXVII: »... das wir nicht bedürften, so gräulich grossen Schatz für Seide, Sammet und Goldstoff so zu vergeuden und ja verschütten. Ich erachte hätten wir dennoch mehr denn zu viel an diesen heimlichen Räubern, den Seiden- und Sammetkrämern«.

II. Verdenshandelens glimrende Opgang under Kapitalismens Tidsalder og Sammenbrudet 1929.

Aldrig blev Stigningen i Verdenshandelen stærkere, aldrig mere overbevisende end i det økonomisk enestaaende nittende Aarhundrede.

Fra den franske Revolutions Udbrud til Verdenskrigen steg Antallet af de Mennesker, der levede paa Jorden, til det tredobbelte; men Verdenshandelen blev 90 Gange saa stor.

Tabel 1. *Udviklingen af Verdens Befolkningstal og Verdenshandelen.*

Befolkning i Millioner		Millioner \$ pr. Indbygger	
1790.....		225	0,35 (Sombart)
1800.....	940	740	1,16
1820.....	780	830	1,07
1830.....	847	990	1,17
1840.....	950	1395	1,46
1850.....	1075	2925	1,88
1860.....	1205	3623	3,00
1870.....	1310	5331	4,07
1880.....	1439	7380	5,13
1890.....	1488	8760	5,90
1900.....	1543	10052	6,51
1910.....	1616	16817	10,40
1914.....	1661	18880	11,46
1920.....	1830	30639	16,74
1925.....		21963	16,29
1929.....	1962 ¹⁾	33567	14,11
1934.....	} 2081 ²⁾	11644 ³⁾	5,20
1935.....		11775 ⁴⁾	5,66

Fra i gammel Tid at være forbeholdt meget dyre Varer, ændrede Verdenshandelen fuldstændig Karakter, thi engang var den Handel med Luksusvarer og Slaver, nu blev den Handel i Kæmpekvantiteter med Raastoffer, industrielle Masseartikler og endog Levnedsmidler.

Netop denne sidste Vending var det, der lod Danmark beskylles og gennemrisles af Verdenshandelens Bølgesprøjt mere end de fleste andre Lande; siden 1870, da Eksporten af forædlede Landbrugsprodukter tog Fart, op til Verdenskrigen, steg Danmarks Befolkning med ca. 50 %, Eksporten derimod ca. 600 % og Importen ca. 400 %. Siden da er Danmarks Udenrigsomsætning blevet ca. fordoblet, naar

¹⁾ Kilde 1880—1920: Statistical Abstracts of the United States 1921. p. 923.

²⁾ Commerce Yearbook 1930. S. 617.

³⁾ Iflg. Stat. Jahrbuch für das Deutsche Reich, 1936, adderet S. 7*—11*.

⁴⁾ Commerce Yearbook 1930. S. 678—79.

⁵⁾ Efter Folkeforbundets Beregninger.

man regner Krone lig Krone. Med andre Ord, *Verdenshandelens Problemer blev, og er i Dag stadig Danmarks Problemer*¹⁾.

Deltagelse i Verdenshandelen stiller store Krav, og endnu i Dag er den Maalestok for et Lands økonomiske Niveau. Ruslands Import var f. Eks. saaledes mindre i Aaret 1934 end Danmarks, og de 400 Millioner Kinesere eksporterede i samme Aar kun ca. $\frac{2}{3}$ af det, som det over hundrede Gange mindre Danmark sendte ud i Verden.

Det var virkelig en Præstation — men det bør tilføjes, at et Resultat af en fri Beslutning og en maalbevidst Vilje var det ikke. Jo mere Jord og Raastoffer et Folk har i sit Land, desto mindre er det henvist til Udenrigshandel — og omvendt. Det store Amerika indfører kun 3—4 % af sit Forbrug fra Udlandet og kunde, hvis det absolut vilde, helt undvære Udenrigshandelen. Til Danmarks Forbrug bidrager Importen derimod maaske en Trediedel. Af Danmarks Landbrugsproduktion gaar over Halvdelen til Udlandet.

Men det Folk, der støtter sin Tilværelse stærkt paa Udenrigshandel, er ogsaa mere saarbart. Selv i Dag er der meget større Risiko ved Verdenshandel end ved Indenrigshandel. Thi for det første kan Krige bevirke Afspærring af Markeder og Tilførsler; det er ikke ethvert Land, der som England i Bevidstheden om »altid at være Herre paa Havene« kan sikre sig mod denne Fare. Men der er ogsaa en anden Risiko ved Verdenshandelen —

Ganske uventet skulde hele Verden opleve, at man gennem Verdenshandelen kunde blive udsat for de største Farer selv i dybeste Fred. Fra en klar Himmel kom i 1929 et Sammenbrud uden Lige af Verdenshandelen. Under tre Aars Nedgang gik hele det sindrige Maskineri i Staa, Fyrene slukkedes under Fabrikskedlerne, Markerne blev lagt i Brak, Millioner og atter Millioner af Mennesker blev kastet paa Gaden, medens rige Høstafrøder og fede Kreaturer blev tilintetgjort af Menneskehænder. Verdenshandelen var pludselig gaaet i Baglaas.

Hvad var sket og hvorfor var det sket?

¹⁾

Danmarks udenrigske Omsætning.

(Efter Jens Warming: Danmarks Erhvervs- og Samfundsliv, S. 333.)

Specialhandel				
	Mill. Kr.	Indførsel	Udførsel	Transit
1876—	80 gsnl.	196	152	19
1886—	90 »	238	164	32
1896—1900	»	366	250	89
1906—	10 »	571	437	—
1914	718	780	87
1928	1644	1545	112
1936	1484	1327	53

III. Ragnarok 1929—35 — og igen Opdrift.

Allerede lige før Verdenskrigens Udbrud, men ganske tydeligt efter Krigens Ophør var der Tegn til, at *Verdenshandelens Kurve begyndte at tabe sin Opdrift*. Medens Verdenshandelen hele forrige Aarhundrede igennem i det store og Hele havde fordoblet sig hvert tyvende Aar, steg dens Kvantiteter fra Verdenskrigens Slutning til 1929 kun ca. 25 %, og saa var denne statistiske Stigning delvis kun »Tordenskjolds Soldater«. Thi sendte man før Krigen Varer fra f. Eks. Prag til Agrøn, var dette østrigsk Indenlandshandel, i Dag optræder denne Vare derimod i fire Landes udenlandske Omsætning to Gange (Czekoslovakiet, Østrig, Ungarn og Jugoslavien). Siden Verdenskrigens Slutning har vi faaet ikke mindre end 7000 km nye Grænser alene i Europa, og meget, der før var Indenrigshandel, optræder nu i Statistikerne som Udenrigshandel.

Men ingen havde ventet et Ragnarok i 1929. Det Fald i Verdenshandelens Kurver, som satte ind, bragte den internationale Handels Værdi regnet i Guld ned til langt under en Trediedel — fra omtrent 140 Milliarder til mindre end 45 Milliarder Guldkroner. Mængdemæssigt sank den næsten til en Trediedel, saaledes at forstaa at Fabrikata faldt over 40 %, Raastoffer 25 % og Levnedsmidler 15 %. Det var et Tilbageslag, som man ikke havde kendt Magen til i de sidste halvandet Hundrede Aar.

Naar Vareprisernes Gennemsnit synker, betyder det, at Guldværdien stiger (*Guldværdiens Opskrivning*). Guldværdien steg meget hurtigt, og fordi den steg saa hurtigt, brød det gyldne Babelstaarn af international Gæld sammen og ligeledes Guldmøntfoden. Først brød det engelske Pund sammen under Tilbagebetaling blot af en Del af den kortfristede Gæld, derefter fulgte de øvrige Valutaer, den ene efter den anden paa faa Undtagelser nær, og til Beskyttelse af Papirvalutaerne steg Hemningerne for den internationale Handel højere end i flere Hundrede Aar.

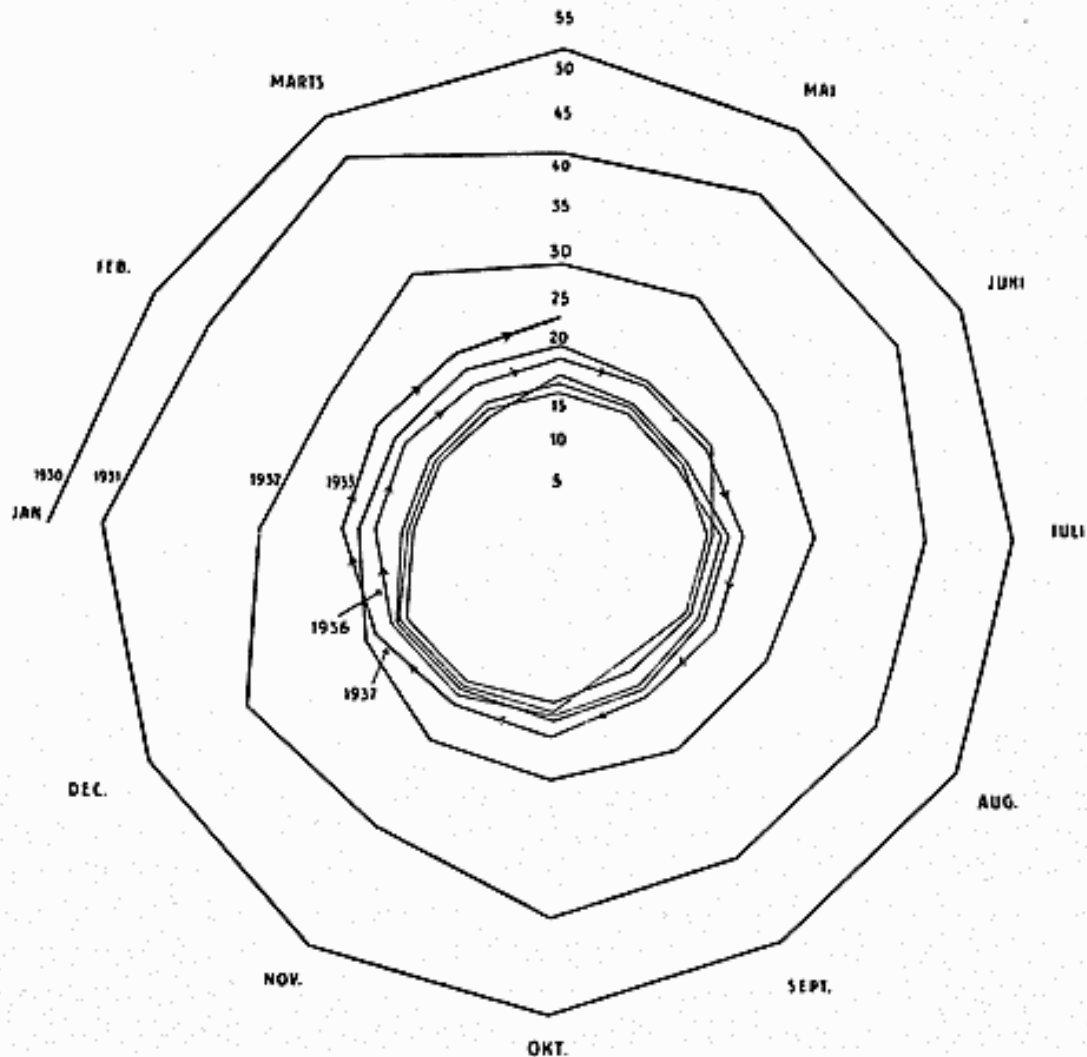
Efter fire Aars Nedgang begyndte i Midten af 1933 en stærk Genoplivelse inden for de enkelte økonomiske Samfund, for de fleste Mennesker næsten saa uforstaalig som i sin Tid Nedgangen.

Man regner med, at Verdens Industriproduktion i Dag igen er mindst lige saa stor som i 1929, sandsynligvis endda noget højere¹⁾, og i mange Lande taler man allerede med Bekymring om en for stærk Konjunkturstigning.

¹⁾ Efter Institut für Konjunkturforschung, Berlin, Beregninger 120 % af 1929-Niveauet (Wochenbericht Nr. 26 vom 30. Juni 1937).

Saaledes er det ikke paa langt nær gaaet Verdenshandelen. Hele to Aar gik efter Konjunkturstigningens Begyndelse, før den standsede sin trøstesløse Sammentrækningsproces, og da Kurven atter begyndte

Verdenshandelens Sneglegang Maaned for Maaned fra Januar 1929 til April 1937.
Guld \$ i 100 Millioner.

Kilde: indtil 1933 Monatsberichte des österreichischen Institut für Konjunkturforschung, Nr. 4, 1933, p. 63. Derefter Vierteljahreshefte des Institutes für Konjunkturforschung, Berlin. Tallene omfatter Import og Eksport for 52 Lande.

at stige, skete det i Modsætning til alle tidligere Konjunkturopsving tøvende og forsigtigt. I Dag har den maaske kvantitativt naaet 80—85 % af Niveauet fra 1929; Værdimæssigt — regnet i Guld — endnu ikke Halvdelen.

Og saa spørger da enhver, der er interesseret i økonomiske Forhold: Hvilke var Nedgangens virkelige Aarsager? Hvorledes skal man nu

vurdere denne nye Bevægelse? Er der kommet *nye Momenter* til i Synet paa Udenrigshandelen, *nye Kræfter* eller *fundamentale Ændringer* i Verdenshandelens Betydning?

IV. Sammenbrudets Aarsager: »Økonomisk Tidehvert».

Vi kan foregribe Svaret med nogle Slagord: Teknikens Fremskridt *skabte* Verdenshandelen, men den lærte ganske vist ogsaa ofte at gøre den *undværlig*. Meget vigtigere end dette var det, at Fremskridtet i Produktionstekniken slet ikke modsvarede af *Fremskridt i Menneskers økonomiske Teknik*, tværtimod — Forkert Prispolitik, vanvittig høj international Gæld, tvang Sammenbrudet frem. *Meget mere nødvendunget end villet* opstod den økonomiske Nationalisme i vor Tid, der bevirker en Stigning i Virkningerne af Isolationstendensen. Men nu forsvinder delvis Krisens tunge Hemninger for Verdenshandelen. Nye, ganske vist usikre Tegn paa Opgang kommer af Krig og Rustninger, men ogsaa Viljen til Verdenshandel bliver stærkere — som en Sfinks bliver endnu Beskæftigelsesspørgsmaalet tilbage. Til hvert af disse Punkter skal jeg knytte et Par Bemærkninger.

1) For det første maa man tage *Teknikens Betydning* for Verdenshandelen i Betragtning. Det var Tekniken — fremfor alt Transporttekniken — der havde muliggjort Skabelsen af en Verdenshandel i dette Ords snævrere Betydning. Tropefrugter og Polarpelsværk kom inden for enhvers Rækkevidde. Men Tekniken, der kastede de enorme Varemængder paa Verdensmarkedet, lærte ogsaa Mennesket at gøre sig uafhængigt af Verdenshandelen. Thi med hvert nyt teknisk Fremskridt blev Mennesket mere og mere løst fra Naturens Luner og Vilkaar. De store Nationer kunde i stadigt stigende Maal tillade sig at give Afkald paa Udenrigshandelen. Medens Mennesker i alle tidligere Aarhundreder havde kæmpet en fortvivlet Kamp for det daglige Brød, indtraadte det store *økonomiske Tidehvert*¹⁾. Man lærte at producere mange flere Levnedsmidler, end man kunde sælge, og for hver Dag steg Produktiviteten i Kraft af de tre Trylleord: Landbrugets Kemisering — Landbrugets Maskinisering — og de enestaaende Fremskridt i Avlsforædling og Sortvalg. I al Fortid voksede Menneskeantallet hurtigere end Brødet, nu vokser Brødet meget hurtigere end Menneskenes Tal. Men en Følge heraf var en ganske utilsigtet Udvikling i Retning af at være sig selv nok, vi kunde kalde det: *Teknisk Autarki*. I Tilfælde af en bevidst Betoning kunde denne Udvikling blive endog overordentlig forstærket.

¹⁾ Sml. Forfatterens Bog af samme Navn, København 1937.

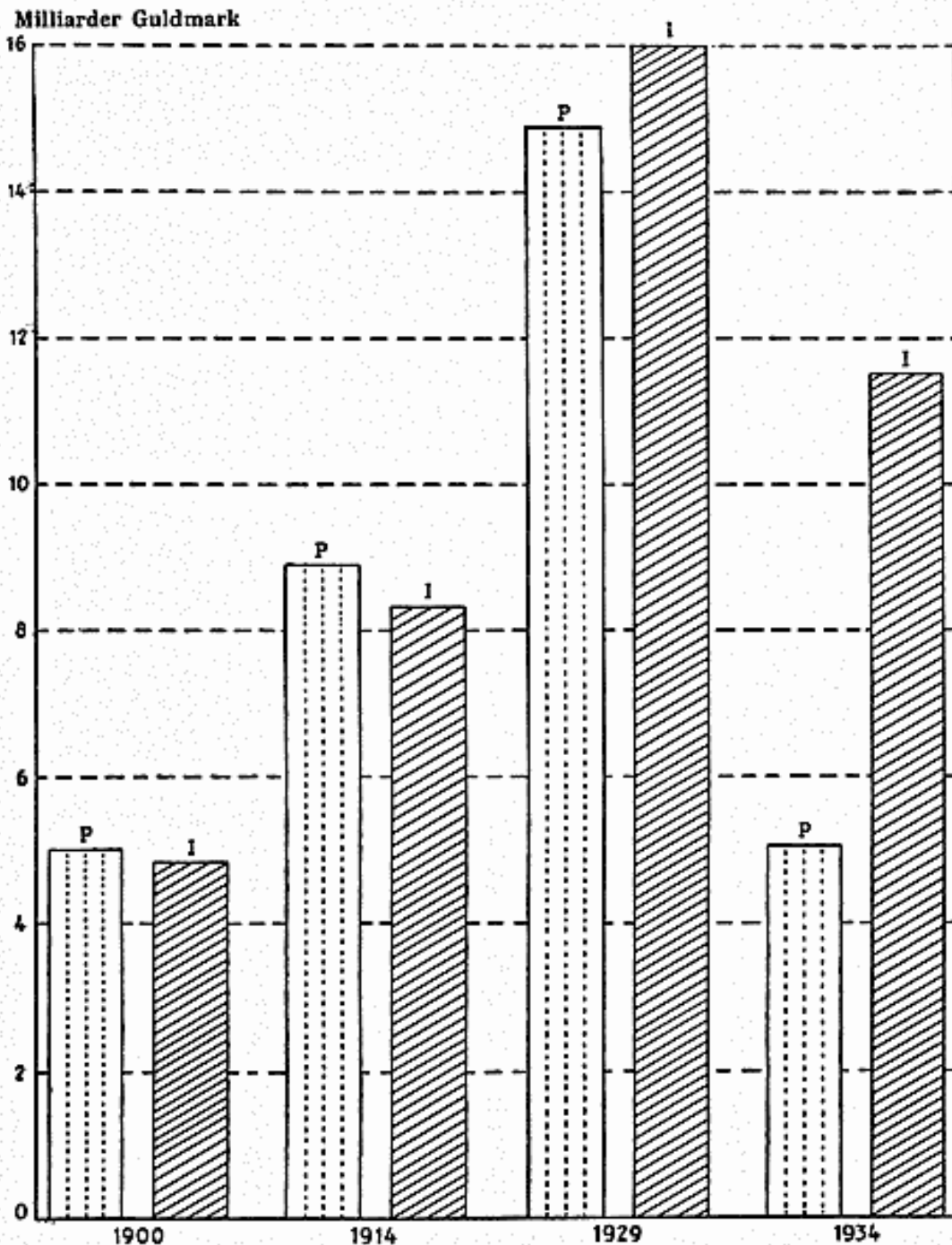
2) Denne Teknik, der var opfundet paa og beregnet for Europas gennem Aarhundreder udpinte Jord, blev kort efter Verdenskrigen langsomt overført til de oversøiske Lande, og dermed begyndte Sprængstoffet for Verdenshandelen at hobe sig op. Som det første Resultat saa man større Mængder Raastoffer paa Verdensmarkedet; som det næste, der viste sig allerede i 1922, en *Tendens til Prisfald*, særlig paa Raastoffer og visse Landbrugsprodukter. Grunden til dette Prisfald blev ikke rigtigt vurderet af de ansvarlige Regeringer, man betragtede det som et Krisetegn i Stedet for den Nedgang i Produktionsomkostningerne, som det var Udtryk for. I Stedet for en naturlig Tilpasning gjorde Regeringerne derfor som i sin Tid de kloge Bønder, der sømmede Vejrhanen fast, da Vindretningen ikke passede dem. Økonomiens Vejrhane hedder Prisen, og ved Hjælp af alle mulige Statsindgreb, Hvedepuljer og Restriktioner forfalskede man først Raastofpriserne i Hundredtal, men indirekte hele Verdens Prisniveau. Og medens Produktionen stadigt udvidedes til de fastspigrede Priser, Lagrene stadig blev større, saaledes at der til sidst laa 3 Aars Hvedehøst i Kornsiloeerne, kom det Tidspunkt, da Finansieringen som saadan allerede her blev umulig.

3) Paa dette falske Prisniveau byggede man samtidig et *vanvittigt højt Taarn af international Gæld*, Guldgældens gyldne Babelstaarn. International Gæld kan kun forrentes og afdrages af Overskudet fra den internationale Handel, og indtil da havde dette virket fornuftigt og gavnligt. De gamle velhavende Eksportlandes Kredit byggede i de unge Lande Jernbaner, Havne, Elektricitetsværker. International Kredit var en Støtte for en sundt voksende Verdenshandel.

Nu forsøgte man at lade Verdenshandelen forrente og amortisere en enorm Krigsgæld, men særlig Amerika sendte derudover stadig for nye Milliarder Raastoffer, Maskiner og Automobiler paa Kredit til Europa. I 1929 var den internationale Gæld i Guld — de tyske Reparationers astronomiske Tal lades helt ude af Betragtning — syv Gange saa stor som ved Aarhundredes Begyndelse. Selv med Prisniveauet fra 1929 kunde Verdenshandelen absolut ikke mere forrente, endsige da amortisere, disse Kæmpesummer¹⁾. Alt Guld i Nationalbankernes Kældre havde ikke været tilstrækkeligt til blot at betale Fjerdedelen, og nu laa Guldet tilmed forlængst for langt den største Dels Vedkommende hos Kreditnationerne.

¹⁾ Hvis den internationale Handel gav en Gennemsnitsfortjeneste paa 10 %, og hvis den internationale Gæld afkastede 5 % i Rente, vilde den samlede Verdenshandels Fortjeneste (P) og Renterne (I) se ud som vist paa omtaaende Skitse (S. 133).

Netto-Udbyttet af Verdens samlede internationale Handel (P) sammenlignet med Forrentningen af Verdens samlede internationale Gæld (I).

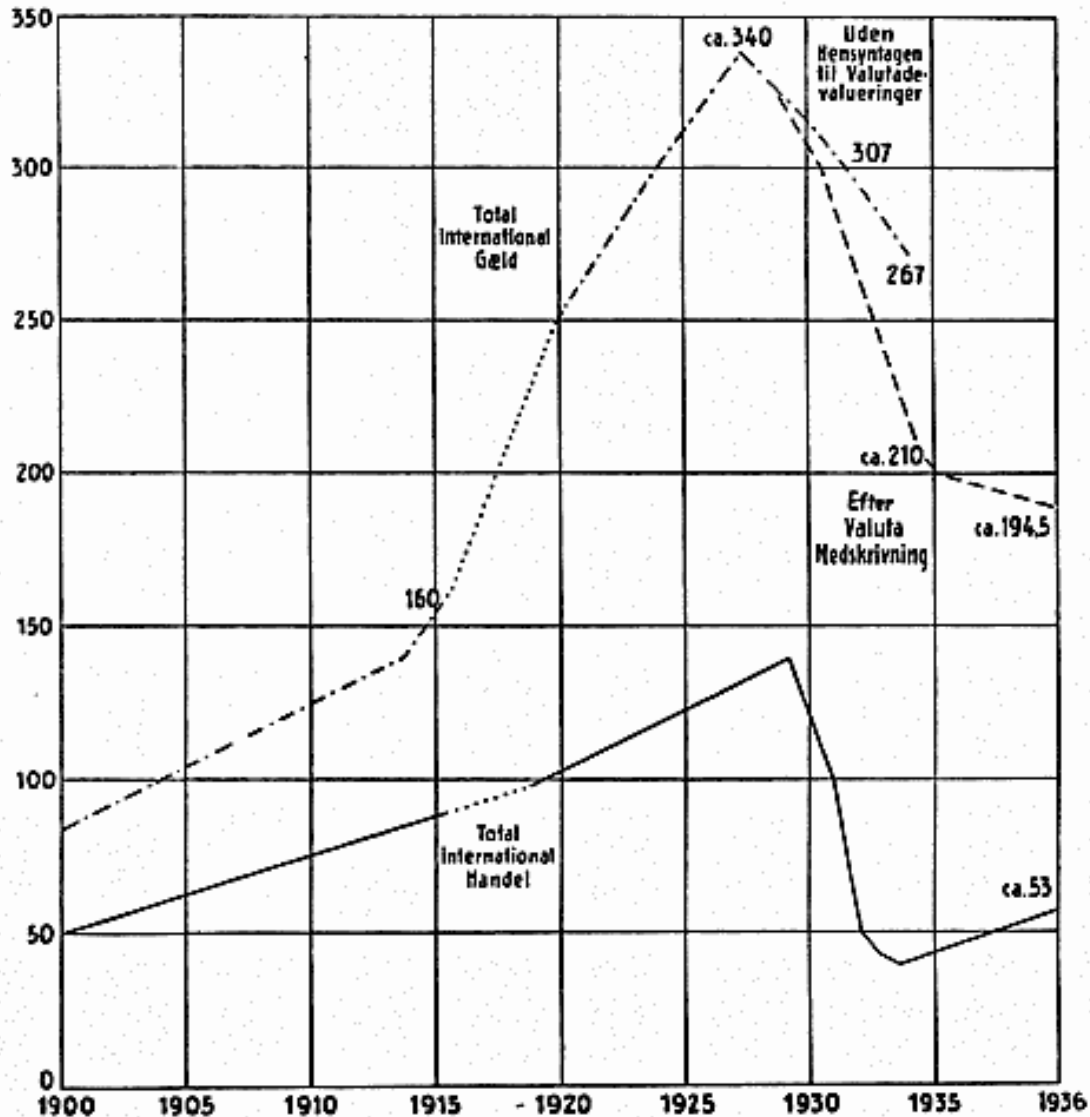

Da nu Priserne brød sammen, kaldte man Kapitalen hjem fra Europa. Kapitalens Hjemve begyndte, og dermed ramlede hele Korthuset.

Og Verdensgælden trykkede Priserne mere ned; thi naar Debitorerne alligevel forsøgte at betale ved at forøge Eksporten, trykkede

International Gæld i Forhold til international Handel¹⁾.
(Reparationsgælden er ikke medregnet.)

Milliarden Guldmærk.

¹⁾ Man burde egentlig ved Verdensgælden tegne endnu en Kurve, nemlig Kurven for saa at sige den »endnu levende Gæld«. Man kommer da til 130,14 Milliarden Guldmærk, et Tal, der fremkommer paa følgende Maade:

	Milliarden Guldmærk
Samlet international Gæld.....	194,50
÷ alle de Gældsbeløb, der kun findes paa Papiret, da de er fuldstændig »default« — frem for alt den endnu tiloversblevne politiske Gæld...	64,36
	130,14

Disse Tal sammensætter sig som følger:

de Priserne paa Verdensmarkedet. For den samme Varemængde fik man snart kun Halvdelen eller Trediedelen i Guld. Den amerikanske Professor Irving Fisher udbød engang i Fortvivelse: »Jo mere Debitorerne betaler, desto mere skylder de«. Derefter forsøgte de mest ærekære Debitorer at opfylde deres Gældsforpligtelser ved at begrænse Importen med Modforholdsregler fra andre Stater, saaledes at Verdenshandelen blev trykket endnu mere sammen. Til sidst var der kun et eneste Land, der betalte sin Statsgæld til Amerika, hvilket vakte en saadan Opsigt i Staterne, at jeg, da jeg paa Rejse dertil oplyste, at komme fra Danmark, straks fik det Spørgsmaal tilbage: *Ligger Danmark til højre eller venstre for Finland?* Finland, Debitorlandet, som endnu betalte.

4) Under denne Asgaardsrein maatte *hver Stat* forsøge at beskytte sig saa godt som gørligt. Tuskhandel kvalte Mestbegunstigelsesprincippet, man vilde kun bytte Varer mod Varer eller Ydelser. Valutakontorer og Clearingaftaler blev skabt og opretholdt af Angst for det, som med et nyt dansk Ord kaldes for »Valutapuklen«. Store Dele af Verden, fremfor alt det engelske Empire, lukkede sig af for de øvrige Lande til en yderligere Sammenpresning af Verdenshandelen.

5) Men den økonomiske »Nationalisme«, der saaledes var blevet paa-tvunget den enkelte Stat udefra, forvandlede sig langsomt til et *fast-tømret System af Ideer*, blev til en Verdensanskuelse, og vigtigere — til et stort nationalt Arbejdsformaal. Under Mottoet: Hvad udad tabtes, skal indad vindes, arbejdede Tusinder af Ingeniører paa at finde nye Surrogater for indførte Raastoffer; Petroleum opstod af Kul, og jeg har allerede set Uld af skummet Mælk. I de oversøiske Lande blev Jorden liggende brak, medens man satte al Kraft ind paa at opbygge nye Industrier. Den Arbejdskraft, der var blevet frigjort ved Udenrigs-

Saneringsnødvendig Gæld, der dog ikke er ganske »default«	67,14
Financiering af den løbende Verdenshandel, Minimumsbehov	ca. 10,00
Gæld hos Debitorer, der er saavel betalingsdygtige som betalingsvillige f. Eks. Skandinavien	ca. 10,00
Saadanne Landes Gæld, der er hinanden nærmere forbundet, hvorved den ikke kan anses som international Gæld i snævrere Betydning, frem for alt Gæld inden for det britiske Empire	43,00
	<u>Ialt... 130,14</u>

Den Gæld, der er det virkelige Problem, og som fremtvinger de allerfleste Handels-Restriktioner, indskrænker sig derved til rundt regnet 64 Milliarder Guldmark.

Naar man f. Eks. regner 4% i Renter og 1% i Amortisation, svarer hertil en Forrentning af 3,2 Milliarder aarlig.

En bevidst Udskillelse af disse Beløb og deres gradvise Afbetaling paa meget langt Sigt skulde være af uventet gunstig Virkning for en sund Verdenshandel.

handelens Sammenbrud, blev sat ind paa den indenlandske Produktion. Den tekniske Forandring, Vendingen af Udenrigshandel til Indenrigshandel er endnu i fuld Gang — den forstærker ogsaa i Fremtiden de Kræfter, der allerede før lod Verdenshandelens Kurve stige langsommere.

V. Er vi endelig ude af »Verdenshandelens indsnævrende Spiral«?

1) Men dog veksler Billederne paa Verdensscenen i de senere Aar med stigende Hast. Og midt under alle Afspærringstendenser og paa tværs af alle saadanne opstod paany Trangen til en Udvidelse af den internationale Handel.

Nye Motiver er kommet til. Nogle af de gamle Kriseaarsager er smeltet bort, og Ideerne synes igen at gaa i Retning af en ny international Udveksling. Nye Motiver, ja, den virkelige Bedring i Verdenshandelen udsprang først som i gammel Tid af Krig og Krigsfrygt.

Hver Krig er en Grovæder, i vore Dage selv den mindste Krig, og da de tre Krige, som er brudt ud siden Verdenskrisen, tilmed understøttedes med Leveringer fra den øvrige Verden, maatte det virke paa den internationale Handel, endda saa stærkt, at visse Mennesker allerede mener at kunne iagttage almindelig Varemangel, hvad jeg ikke tror. Og foruden Krigene virkede Stormagternes Rustning, der feberagtigt har strakt sig gennem de sidste to—tre Aar, ud over alle Markeder.

Midt under Forsyningen med Krigsmateriel og alle andre krigs-anvendelige Raastoffer opdagede man da til sin Overraskelse, at nogle af de gamle økonomisk-tekniske Forudsætninger for en ny, almindelig Verdenshandel igen har indfundet sig.

2) For det første *forsvinder den internationale Gæld* som Skyer i en Jævn døgnstorm. Valutanedskæringer, Rentesenkning og simpelthen Betalingsstandsning har nedsat Gælden til mindre end Halvdelen, og den virkelige Forrentning sker endda kun for en Trediedel, heraf især imellem det engelske Imperiums Stater (sml. Kurve og Fodnote Side 134).

Ikke alle Stater har vist en saadan Kreditorkultur som England, der i Guld har eftergivet mere end 60 % af Renterne og derved frelst Hovedstolen. Ellers er meget af den teoretiske Gæld kun Papir, der for Verdenshandelen kun har den negative Værdi, at de indtil den endelige Opgørelse virker meget hindrende paa ny Kreditgivning i Verdenshandelen, produktiv og forsigtig Kreditgivning.

3) For det andet er det øjensynligt, at den *falske Prisdannelse* paa

Verdensmarkedet er blevet sjældnere. Dels har de første store Valuta-devalueringer bragt Priserne paa Raastoffer i et saadant Niveau, at der blev dannet et Grundlag for en ny Stigning i Raastofpriserne, og dels er der igen ved *Vorherres Hjælp* bragt den Harmoni mellem Efter-spørgsel og Udbud, som Destruering og Opbrænding ikke kunde klare. Thi efter de fede Aar fulgte tre Aar med usædvanlig Tørke, der bragte Lagrene til at svinde. Udover det betaler De forenede Stater endnu stadig deres gode Penge for at faa den frugtbare Jord lagt brak — til stor Glæde for visse Konkurrenter.

4) Og da man endelig føler sig vel ude af den skæbnesvangre Spiral-kreds, der stadig indsnævrede sig, er ogsaa den *bevidste Vilje til Verdenshandel* igen vaagnet. Uden Tvivl er Ønsket om en sund Genoplivelse af Verdenshandelen i Dag stærkere end i lange Tider. Amerikas Følen sig frem mod friere Handelspolitik og de modige Forsøg, som Deltagerne i Oslo-Konventionen under Ledelse af den hollandske Minister Colijn eller van Zeeland med sin belgiske Konge har indledet, er maaske de første lidt forfrosne Svaler.

VI.

Saaledes ser man, at der er stærkt modstidende Kræfter, som kæmper om Verdenshandelens fremtidige Kurve. Men at give en Prognose er derfor meget vanskeligt.

De Tegn, der synes at være paa en temmelig stærk Genoplivning er fremfor alt *Stigningen i den nationale Beskæftigelse og dermed ogsaa af Forbruget hos de forskellige Nationer*. Dette plejer ogsaa altid at virke oplivende paa Udenrigsomsætningen. Hertil kommer de stærke Rustninger, hvis Varighed dog er ganske usikker.

Imod en Stigning virker stadig *det tekniske Fremskridt*, som fulgte i det økonomiske Tidehvervs Kølvand, og som forstærkes af den *økonomiske Nationalisme*, der bringer Verdenshandelens Goder som et Offer paa Nationens Alter.

Der er sikkert ingen Tvivl om, at næsten alle Mennesker i Dag ønsker større Udveksling af Varer mellem Folkene til Fremme af et fredeligt Samkvem mellem Nationerne, der ikke blot vil resultere i større Velstand hos alle, men som ogsaa bevidst vil styrke Fredsviljen hos Mennesker.

VII. Det store Spørgsmaalstegn: Arbejdsløsheden.

Men forstaaelig er stadig den Bekymring for Befolkningens Beskæftigelse, der i Dag behersker Sindene mere end nogen Sinde. Ganske vist vilde planmæssig international Arbejdsdeling stadig være det mest

rationelle, men Arbejdsløsheden er blevet til en trykkende Byrde, til en Mare for alle Nationer.

Vi har allerede omtalt den engelske Økonom Ricardos Lære om de »komparative Omkostninger«, der gaar ud paa, at hvert Land skal udveksle de Varer med andre Lande, hvortil det forholdsvis anvender færrest Arbejdstimer. Men denne Lære gælder kun, naar hver Arbejdstime koster omtrent det samme i forskellige Lande. Men *ubeskæftiget Arbejdskraft er en Byrde, og den har næsten ingen komparative Omkostninger*. Saafremt man ikke kan beskæftige Arbejderne hensigtsmæssigt i et Land, ja, saa bliver den Tanke forstaaelig, at selv det fattige Stykke Hedejord, som man kan aftvinge blot nogen Næring med den ubenyttede Arbejdskraft, vil være billigere end Dyrkningen af Amerikas hvederigeste Provinser. Hvor meget mere da ikke, naar man nu i Modsætning til tidligere paa Grund af Teknikkens Fremskridt paa de fattige Marker i Pommern og i Sverige kan bruge Arbejdskraften til Dyrkning af et godt brugbart Hvedekorn.

Verdenshandelsproblemet forvandler sig saaledes mere end nogen Sinde til et Problem om den mest hensigtsmæssige Anvendelse af Arbejdskraften saavel nationalt som internationalt. Den, der holder af sit Folk, skaffer det Arbejde; den, der ønsker international Forbindelse mellem Folkene, skaffer sit Folk hensigtsmæssigt højt, kvalificeret, efterspurgt Arbejde. Allerede i 1924 erklærede den engelske Betænkning om Udenrigshandelen: Kvalitetsforbedring kendetegner Verdenshandelen. I Dag ligger Forholdet saaledes, at Verdenshandelen bliver jo livligere, des højere Beskæftigelsesgraden og dermed det sunde Masseforbrug er i et Land.

Det store Problem bliver da, om Nationerne for Fremtiden igen vil bytte Arbejdstime med Arbejdstime — da vil man ikke længere dyrke Bananer i Kastrup eller Tobak paa Fyn, men dansk Smør og dansk Bacon vil blive byttet med Bananerne fra Jamaica og Tobakken fra hollandsk Indien — til Gavn for alle.

